

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח

10/7/2020

הפיקוח על הוראת הפילוסופיה

מורים ומורות יקרים

שלום וברכה,

את שנת הלימודים תש"פ סיימנו לא מזמן מתוך התגייסות ומאמץ לבנות ללא התראה מוקדמת מהלך של למידה מרחוק והתמודדות עם מציאות משתנה בצל הקורונה. רצינו שוב להביע את הוקרתנו לכולכם על העבודה המאומצת, ההתגייסות, היצירתיות והנכונות הרבה שהפגנתם תוך כדי תנועה, במאמץ לייצר עבור התלמידים שגרת למידה אפשרית בנסיבות המורכבות.

כעת, כשאנו בפתחה של שנת הלימודים תשפ"א, אנו מודעים לכך שמה שהיה כרוך במאמץ של סיום שנה, הופך להיות אתגר שיהיה פרוס על פני השנה כולה, וכולם מגיעים לשנת הלימודים בתחושה של אי וודאות ביחס לרצף השנה והאתגרים שילוו אותנו במהלכה.

שגרת הלמידה המסורתית שלנו תופר ללא ספק במהלך השנה ונידרש כולנו להגמיש את עבודתנו ולהמשיך להיות יצירתיים בתהליכי ההוראה והלמידה שנקיים. המאמץ גדול עוד יותר לאור העובדה כי עלינו ללמד לאורך השנה כולה ולהיערך לתהליכי היבחנות שיהיו כולם מבוססים על עבודה עם התלמידים מקרוב ומרחוק גם יחד. הלמידה וההיבחנות כרוכים שניהם בתכנון מחודש ומותאם למצב בו אנו פועלים. לאורך השנה כולה נעמוד לרשותכם באמצעות קורסי פיתוח מקצועי, על מנת לסייע לכם בהוראה מיטבית, בביסוס למידה ובשימוש בדרכי הערכה ראויות ומהימנות.

בהצלחה לכולם

חוזר מפמ"ר תשפ"א

בחוזר זה :

1. השינויים בתוכנית הלימודים בפילוסופיה החל מתשע"ח
2. מיקוד חומרי הלמידה לבחינת הבגרות בתשפ"א
3. שאלות העמ"ר
4. תיק תוכניות לימודים
5. הכנס הארצי של תלמידי הפילוסופיה
6. האולימפיאדה לפילוסופיה
7. תוכנית אידיאה
8. התאמת דרכי הבחנות בפילוסופיה לתלמידים עם לקויות למידה והפרעות קשב

1. השינויים בתוכנית הלימודים בפילוסופיה החל משנת תשע"ח + המיקוד לתשפ"א

תכנית הלימודים בפילוסופיה כוללת החל משנת תשע"ח את השינויים הבאים בחומרי החובה, השינויים נקבעו בהתייעצות עם וועדת המקצוע:

תורת המוסר

- במקום הדיאלוג "קריטון" מאת אפלטון שנכלל עד כה החומרי החובה, החל משנת תשע"ח המורים מתבקשים ללמד את הטקסט של הפילוסוף ג'ון רולס על מסך הבערות.

- במקום "האפולוגיה של סוקרטס" מאת אפלטון, המורים רשאים לבחור ללמד קטעים מתוך הדיאלוג של אפלטון "גורגיאס" (הויכוח עם קליקלס על ההדוניזם והחיים הטובים).

תורת ההכרה

במקום הטקסט של ר' טיילור מתוך "מטפיסיקה", המורים רשאים לבחור ללמד אחד מן ההוגים הללו: קווין, מור, נייגל ופוקו (בתנאי שיש טקסט מתאים של פוקו. טקסט מתאים של פוקו יהיה טקסט שהתלמידים יכולים להתמודד אתו. המורה ישקול אם הטקסט מתאים להוראה בכיתתו).

2. [\Documents\מיקוד חומרי הלמידה לבחינת הבגרות בפילוסופיה לשנת הלימודים תשפא \(1\).docx](#)

3. שאלות העמ"ר

בשנים האחרונות העמקנו את העיסוק בעמ"ר (ערך, מעורבות, רלוונטיות) בלמידה, בהוראה ובהערכה. הדבר בא לידי ביטוי בפיתוח המקצועי, בשיח בכיתה, ובהכנסת כ- 10 נק' העוסקות בעמ"ר בבחינות הבגרות. בשנה זו נעמיק ונרחיב את השיח על הערכיות, המעורבות והרלוונטיות בתוך הלמידה ובהערכה. אנו מבקשים אתכם לשלב את השיח הזה בלמידה בכיתות. כמו כן, לשלב שאלות עמ"ר בכל תהליכי ההערכה. שאלות העמ"ר יכללו גם סעיפי ידע ושאלות ערכים. אנו מזכירים שמטרתנו העיקרית היא הלמידה בכיתה ושתשובה נכונה בבחינה תהיה כזו המבוססת בראש וראשונה על הידע בתחום הדעת. דוגמאות לשאלות עמ"ר בפילוסופיה אפשר לראות בקובץ הבא_ בעמ'

שאלות העמ"ר.pdf

26

4. תיק תוכניות לימודים

תיק תוכניות לימודים לעובדי הוראה הוא כלי מקוון חשוב ומשמעותי ללמידה. התיק מציג את תוכניות הלימודים במרבית תחומי הדעת, בכל שכבות גיל ובכל המגזרים. הוא מאפשר לתכנן את התהליך הלימודי והחינוכי ביעילות מרבית תוך כדי יצירת קשרים בין ידע, מיומנויות וערכים. תיק תוכניות לימודים כולל את:

1. הידע הנדרש על פי תוכנית הלימודים.
2. המיומנויות המרכזיות בכל תחום דעת (קוגניטיביות, תוך אישיות ובין אישיות).
3. הערכים המרכזיים בתחומי הדעת השונים.

בנוסף, התיק כולל מגוון חומרי למידה, יחידות הוראה, סרטונים וכלי הערכה ומעודד ליזום, ליצור ולגוון את אופני הלמידה תוך כדי שימוש בכלים עכשוויים ברוח הלמידה המשמעותית.

התיק מהווה חלק ממהלך אסטרטגי לאומי רחב היקף, אשר נועד להתאים את הלמידה לאתגרי המאה ה-21.

[קישור לתיק תוכניות לימודים](#)

5. הכנס הארצי של תלמידי הפילוסופיה

כמידי שנה אנו מקווים שגם בתשפ"א נוכל לקיים את כנס תלמידי הפילוסופיה הארצי באחת האוניברסיטאות, בין החודשים ינואר ופברואר - 2021. עם זאת, יתכן שנצטרך לעמוד במגבלות מסוימות, בהתאם למצב בו אנו מצויים. המורים מוזמנים להציע נושא לכנס.

6. האולימפיאדה לפילוסופיה

האולימפיאדה לפילוסופיה אמורה להתקיים בחודש מאי 2021 בליסבון-פורטוגל (כזכור, התחרות שאמורה הייתה להתקיים בליסבון במאי 2020, בוטלה עקב הנסיבות, ובמקומה התקיימה תחרות מקוונת). לאור הניסיון שנצבר משנים עברו, גם בתשפ"א נקיים את התחרות הארצית במתכונת התחרות הבינלאומית. תלמידים שירצו להשתתף בתחרות הארצית המקדימה, יתבקשו לכתוב את חיבוריהם במהלך ארבע שעות, כמו בתנאי התחרות הבינ"ל. פרטים נוספים בכל הקשור לתחרות האולימפיאדה ימסרו בהמשך.

7. תוכנית אידיאה

תוכנית אידיאה היא תוכנית למחקר במקצועות הומניסטיים ומטרתה לתת מענה לצרכים של תלמידים מחוננים ומצטיינים המגלים עניין בתחומי מדעי הרוח,

החברה והאומנויות (או המגלים עניין בנושאים אלו, בנוסף להתעניינותם בתחומי המדע).

התוכנית חושפת את הלומדים לעשייה אקדמית - מחקרית, להתנסות ביישום של מיומנויות חקר, לפיתוח חשיבה ביקורתית ולקריאה וכתובה ברמה גבוהה. התלמידים המשתתפים בתוכנית כותבים עבודות חקר בתחומי מדעי הרוח, החברה והאומנויות. העבודה מוכרת ע"י המשרד כעבודת גמר ברמה של 5 יח"ל.

תוכנית אידיאה מופעלת כמיזם משותף עם מרכז מדעני העתיד ומשרד החינוך ומסובסדת במלואה, ההשתתפות בה אינה כרוכה בתשלום. בתשפ"א התוכנית תופעל באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת תל אביב. היא מיועדת לתלמידים בוגרי כיתות ט' ודורשת מהם בנוסף ליכולות אינטלקטואליות, בין היתר, גם מוטיבציה גבוהה, יכולת למידה עצמית, חריצות ויצירתיות.

לתוכנית ארבעה שלבים :

1. מחנה קיץ ראשון בסוף כיתה ט' (שלב מיון סופי)

2. שנת מחקר ראשונה במהלך כיתה י'

3. מחנה קיץ שני בתום כיתה י'

4. שנת מחקר שנייה במהלך כיתה י"א

בתום כיתה י"א, המחקר מוגש למשרד החינוך לאישור כעבודת חקר.

כאמור, התוכנית מקדמת את העיסוק במדעי הרוח ברמה גבוהה. חשוב ליידע את התלמידים בבתי הספר על קיומה ולעודד את המתאימים להירשם אליה.

8. התאמות בדרכי הבחנות בפילוסופיה לתלמידים עם לקויות למידה והפרעות קשב- מיוני 2019

הערכות, בדיקה ובקרה לקראת בחינות הבגרות (יש להתעדכן מידי שנה):

התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב נועדו לפצות על קשיים ממקור נוירולוגי, הגורמים להפרעת למידה שאינה מאפשרת את הבעת הידע הקיים. ההתאמות מאפשרות לתלמידים לעקוף את תחומי הקושי ללא המגבלות הנובעות מהלקות ולתת ביטוי הולם לידיע שרכשו. כאשר ניתן להצביע על **פערים משמעותיים ברמת התפקוד והביצוע** של התלמיד. חשוב שהמורה המלמד את התלמיד יערוך היוועצות בצוות החינוכי בנוגע להתערבות לימודית שתסייע לתלמיד להתקדם באופן עצמאי ככל שניתן. הקניית אסטרטגיות למידה, ארגון ותכנון מסייעות במרבית המקרים ללמידה עצמאית. גם כאשר לתלמיד יש לקות למידה, אין משתמע בהכרח, כי קיימת הפרעת למידה המחייבת שימוש בדרכי היבחנות. בעת הדיון בנחיצות התאמות (בסמכות ועדה בית ספרית/ ועדה מחוזית), יש לזכור כי קיימת שונות טבעית ביכולות ובהישגים של התלמידים. על פי הספרות המקצועית, אחוז התלמידים עם לקויות למידה נע בין 5%-15% לכל סוגי הלקויות. כאשר מדובר על לקויות משמעותיות מאוד באופן חריג האחוז עומד על כ- 3%-5%. חלק מתלמידים אלה יסתדרו ללא התאמות בדרכי היבחנות וחלקם יזדקקו להתאמות בדרכי היבחנות מרמות שונות (1/2/3).

חשוב שכל מורה יראה לנגד עיניו את התפלגות התלמידים המוגשים לוועדה המחוזית במקצוע אותו הוא מלמד. בכל מקרה יש לתת את הדעת לכל בקשה של תלמיד בנפרד ולגופו של כל עניין בעת הדיון.

אם הידע **אכן קיים**, זוהו נקודות החוזק, התלמיד עבר **התערבות** על פי משוב ובקרה, **נשלל מקור אחר** המעכב את הבעת הידע, אך התלמיד עדיין אינו מצליח להביע את ידיעותיו ויש הסכמה ברורה של רוב המורים, ניתן לבדוק את נחיצות ויעילות ההתאמות בדרכי היבחנות.

בתהליך ההוראה-למידה, חשוב לוודא עד כמה מבחן ללא התאמות מאפשר, או אינו מאפשר, את הבעת הידע.

תפקיד המורה ודרכי התערבות לפני הגשת בקשה לדיון בהתאמות בדרכי

היבחנות:

מצופה מהצוות החינוכי בבית הספר לקבל החלטות בעניין תלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב, כשהחלטות אלה נשענות בראש ובראשונה על חוות דעת מקצועית של מורי בית הספר ונתמכות על ידי אבחון ולא להיפך. האבחון הוא חלק ממכלול, הנבדק לגבי נחיצות ההתאמות. נוסף לכך, יש חשיבות רבה לפתח את כישורי התלמיד לאורך כל השנים. כלומר, ההתאמות לא מאושרות אוטומטית בעקבות אבחון. כאמור, אם לאחר יישום התערבות ממושכת, הכוללת משוב ובקרה על ההתערבות לאורך השנה, התלמיד מפגין ידע, אך עדיין אינו מצליח לבטא את הידע שרכש במבחן ללא התאמות ולא נמצאו דרכים לפיצוי על הקושי, ניתן לערוך לתלמיד בדיקת נחיצות ההתאמות בדרכי היבחנות.

המורה יכתוב את חוות דעתו העולה מבדיקת המבחנים, יש לגבות ולתעד בדוגמאות מעבודות וממבחנים של התלמיד.

התהליכים הנוגעים בהיבטים השונים בטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב והמדגישים התערבות וסיוע בתהליכי למידה, הם ביטוי לעידן חדש שבו ההתערבות, הטיפול וההתקדמות של התלמיד קודמים לשימוש בהתאמות בדרכי היבחנות. התארגנות מיטבית כחלק אינטגרלי מהתהליך החינוכי בטיפול בתלמידים אלה ושיתוף פעולה בין בעלי התפקידים השונים בבית הספר, הכרחיים לקבלת החלטה מקצועית.

התאמות בדרכי היבחנות הקיימות בתחום הדעת, מגמת פילוסופיה:

התאמות בסמכות הוועדה הבית ספרית (מתייחסות לשינויים בתנאי הבחינה): הארכת זמן, הגדלת שאלון, התעלמות משגיאות כתיב.

התאמות בסמכות הוועדה המחוזית (המתייחסות לשינויים בתנאי הבחינה, דרך ההצגה, במתן תגובה ובתוכן): שעתוק הבחינה, הקראה על ידי בוחן ניטרלי, הכתבה לבוחן ניטרלי, בחינה בעל פה, מבחן מותאם.

- ההתאמות שיאושרו בוועדה (בית ספרית/מחוזית/ערר) עבור התלמיד, יהיו תקפות בהתאם למצוין באישור ובכפוף לנהלי האגף ללקויות למידה המתעדכנים מידי שנה. תוקף האישור הינו עד תום לימודיו של התלמיד בתיכון ועד גיל 25.

להלן אופן המענה על המבחן מותאם

על פי החלטת משרד החינוך מבחן מותאם יכלול את כל חומר הבחינה.
 מבנה הבחינה יקבע מראש ויכלול אפשרויות בחירה רבות יותר (מאשר תלמיד ללא
 ההתאמה) בכל נושא.
 יש לשים לב כאשר התלמיד עונה על פחות שאלות, כל שאלה שענה מקבלת משקל
 גבוה יותר בציון הבחינה.
 בעקבות העובדה כי מבחן הבגרות שונה מביה"ס לביה"ס, משום שהוא נכתב על ידי
 כל מורה באופן עצמאי יש לשים לב ולשלוח את טופס הבחינה המותאם לאישור
 המפמ"רית לפילוסופיה, ד"ר לאה שילה.

קישורים:

[לחזור המלא של אגף לקוויות למידה והפרעות קשב, שפ"י, בנושא התאמות בדרכי
 היבחנות לתלמידים עם לקוויות והפרעת קשב הנבחנים בשנת הלימודים תש"ף
 \(מעקב והגשת תיקים לוועדה בתשע"ט\)](#)
שימו לב! בכל שנה מתפרסם חוזר חדש!

[מסמך "יישום התאמות בדרכי היבחנות בבחינות הבגרות לתלמידים עם לקוויות
 למידה והפרעת קשב"](#)

למידע נוסף בנושא ניתן לפנות לאתר שפ"ינט.

יצירת קשר:

לכל שאלה בנוגע לאיתור, התערבות וטיפול בתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת
 קשב, ניתן לפנות למדריכות המרכזות המחוזיות בתחום לקוויות למידה:

מחוז	שם המדריכה	פרטי התקשרות
ת"א:	גבי טלילה צור, יו"ר וועדת התאמה מחוזית ומדריכה מרכזת	talilazu@education.gov.il
מרכז:	גבי הדסה פרידנזון, מדריכה מרכזת	hadassa.fr@gmail.com

benzvidana@gmail.com	גבי דנה בן צבי, מדריכה מרכזת	צפון:
lindatias@gmail.com	גבי לינדה אטיאס, יו"ר וועדת התאמה מחוזית ומדריכה מרכזת	חיפה:
maorsr@walla.co.il	גבי רויטל מאור, מדריכה מרכזת	ירושלים+ מנח"י:
yonitsh@education.gov.il	גבי יונית סחייק, יו"ר ועדת התאמה מחוזית ומדריכה מרכזת	דרום:
talasher10@gmail.com	גבי טל אשר, יו"ר וועדת התאמה מחוזית ומדריכה מרכזת	חינוך התיישבותי:

במקרים חריגים בהם לא ניתן מענה מהמחוז ניתן לפנות למדריכות הארציות:

פרטי התקשרות	שם המדריכה
niritmeirmaoz@gmail.com	נירית מאיר טל
liatdkh@gmail.com	ליאת גל
dalitmi@education.gov.il	דלית מישאל
Daliabe3@education.gov.il	דליה בן ארצי

בהצלחה לכולם,

ד"ר לאה שילה

מדריכה ארצית לפילוסופיה- בתפקיד מפמ"ר

העתקים :

-יו"ר המזכירות הפדגוגית

- גב' דסי בארי , מנהלת אגף א' לחינוך על יסודי

- גב' אלירז קראוס, מנהלת אגף חברה ורוח

- מר דוד גל, מנהל אגף הבחינות